

აგროკოოპერატიული პოლიტიკის ზოგიერთი აქტუალური საკითხი

პაატა კოლუაშვილი
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
სტუ პროფესორი
დავით მამუკელაშვილი
სტუ დოქტორანტი

რეზიუმე

აგრარული სფეროს სახელმწიფო რეგულირება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული რიგ კონკრეტულ საკითხებზე. მათ შორის უმთავრესია ზემოქმედების სასოფლო-სამეურნეო სუბიექტის სწორად განსაზღვრა. ეს აუცილებელია მწარმოებელთა წრის დასადგენად, ვისზეც უნდა გავრცელდეს სახელმწიფო დახმარება. დასახელებული მიდგომა უზრუნველყოფს ფინანსური და ორგანიზაციული რესურსების მიზნობრივ მიმართვას დააუცილებელი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მიღებას. აგრარულ სექტორში ასეთი ფორმით სახელმწიფო რეგულირების განხორციელება მნიშვნელოვნად აფართოებს სუბსიდიებისა თუ კრედიტების პოტენციურ მიმღებთა წრეს. სახელმწიფო რეგულირების სისტემაში ახალი ელემენტების დანერგვა იძლევა ინსტიტუციონალური საფუძვლების შექმნის შესაძლებლობას. იგი ქმნის ეკონომიკურ პირობებს იმ წინააღმდეგობათა გადალახვისათვის, რაც აფერხებს აგრარული სექტორის ტრანსფორმაციას მრავალფეროვანი საფინანსო ურთიერთიერთობების გაფართოებულ სისტემებზე.

საკვანძო სიტყვები: აგრარული სექტორი, არასისტემური მიდგომა, ბანკები, გადამმუშავებელი სექტორი, კოოპერატივი, მიგრაცია, სარისკო კაპიტალი, სუბსიდიირება.

ძირითადი ტექსტი

ქვეყნის ეკონომიკის აგრარული სფეროს განვითარება დამოკიდებულია სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების ფინანსურ-ეკონომიკური მდგომარეობის სიმყარეზე. განცალკევებული, ინდივიდუალურ სამეწარმეო საქმიანობას მიუჩვეველი, სხვადასხვა ხასიათის მრავალ შიდა თუ გარე პრობლემებთან დაპირისპირებული სოფლის მოსახლეობა უმეტეს შემთხვევაში ვერ ახორციელებს წარმატებით საკუთარ სამეურნეო საქმიანობას. საშუალო და მცირე სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების უმრავლესობა ფუნქციონირებს არასტაბილურად და არ შესწევს კრედიტების აღების უნარი საინვესტიციო თუ ინოვაციური საქმიანობის დაფინანსებისათვის. ხშირ შემთხვევაში, ისინი უძლურნი არიან სრულფასოვნად განახორციელონ საკუთარი ვალდებულებები საკრედიტო ურთიერთობებში, ხოლო ეკონომიკური ინსტრუმენტების (ფასები, სავალიტო კურსი, სარეალიზაციო ბაზრის სეგმენტები) არასტაბილურობის მაღალი ხარისხი მკვეთრად ზრდის საინვესტიციო პროექტებში კაპიტალდაბანდების საიმედოობის რისკის ფაქტორს. შესაბამისად, ასეთი საწარმოები უმეტეს შემთხვევაში ვერ ერთვებიან ისეთ სახელმწიფო პროგრამებში, როგორიცაა „შელავათიანი აგროკრედიტი“, „საწარმოე საქართველოში“ და სხვა.

ფინანსური მხარდაჭერის გარეშე კი საშუალო და მცირე სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების არსებობა უკეთეს შემთხვევაში შესაძლებელია მხოლოდ დაბალტექნოლოგიურ დონეზე, რაც საბოლოო ანგარიშით, ვერანაირად ვერ უზრუნველყოფს მათ სამეწარმეო განვითარებას. ამიტომ, მიმდინარე პერიოდში სოფლის მოსახლეობისა და სასოფლო-სამეურნეო დარგების მდგომარეობა მნიშვნელოვნად აძლიერებს აგრარული სექტორის სახელმწიფო დაფინანსებისა და რეგულირების მოტივაციას.

სახელმწიფო რეგულირებით ხორციელდება ის ფუნქციები, რომლებიც არ არის უზრუნველყოფილი თვითრეგულირების საბაზრო ბერკეტებით. ამ ორი მექანიზმის ოპტიმალური და ბალანსირებული მოქმედებით მიიღწევა ფინანსური სტიმულირების ეფექტური მართვა, რომელიც ხდება დაფინანსებული

ყველა სუბიექტის ეკონომიკური ინტერესების მაქსიმალური (გარანტირებული) რეალიზაციის საფუძველი. საბიუჯეტო სახსრების აგრარულ სექტორში განთავსება შეღავათიან პირობებში და მათი კონტროლი სახელმწიფოს მხრიდან ხორციელდება სახელმწიფო მიზნობრივი პროგრამების ფარგლებში.

აგრარული სფეროს სახელმწიფო რეგულირება მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული რიგ კონკრეტულ საკითხებზე, რომელთა შორისაც, ერთ-ერთი მთავარია ზემოქმედების სასოფლო-სამეურნეო სუბიექტის სწორად განსაზღვრა, რაც აუცილებელია მწარმოებელთა წრის დასადგენად, ვისზეც უნდა გავრცელდეს სახელმწიფო დახმარება. ეს მიდგომა უზრუნველყოფს ერთი მხრივ, ფინანსური და ორგანიზაციული რესურსების მიზნობრივ მიმართვას, ხოლო მეორე მხრივ, აუცილებელი კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების მიღებას. აგრარულ სექტორში ასეთი ფორმით სახელმწიფო რეგულირების განხორციელება მნიშვნელოვნად აფართოებს სუბსიდიებისა თუ კრედიტების პოტენციურ მიმღებთა წრეს, რომელთა რიგებშიც მოხვდებიან არა მხოლოდ უშუალოდ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის მწარმოებლები და გადამამუშავებელი სექტორი, არამედ არასასოფლო-სამეურნეო საქმიანობით დაკავებული სუბიექტებიც, როგორიცაა: სოფლად ტურიზმის განვითარება, საცალო ვაჭრობა, ხალხური რენვის საწარმოები, სოფლის მოსახლეობის საყოფაცხოვრებო თუ სოციალურ-კულტურული მომსახურეობა და სხვა.

სხვადასხვა ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ თითქმის ყველა წარმატებულმა ქვეყანამ სახელმწიფო ხელშეწყობისა და დაფინანსების პრიორიტეტულ მიმართულებად სხვადასხვა ფორმის კოოპერაციულ საწყისებზე ფუნქციონირებადი ორგანიზაციები და საფინანსო ინსტიტუტები მიიჩნია. საკრედიტო-საფინანსო ინსტიტუტები, ისევე როგორც საწარმოო ურთიერთობები, იცვლებოდნენ განვითარების ეტაპების მიხედვით, რაც ძირითადად დაკავშირებული იყო სახელმწიფოს როლის გაძლიერებასთან კოოპერაციული ინსტიტუტების დამკვიდრებაში.

მცირე და საშუალო სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების გამართული საქმიანობისთვის ფუნდამენტალური მნიშვნელობა აქვს ისეთი ინფრასტრუქტურის არსებობას, რომელიც მოიცავს კოოპერაციულ ბანკებს, მწარმოების განვითარების ცენტრებსა და სააგენტოებს, სახელმწიფო ცენტრალურ და მუნიციპალურ ფონდებს, საგარანტიო ფონდებს, საკონსულტაციო-სასწავლო ცენტრებს და სხვა. მიმდინარე პერიოდში, საქართველოში სრულფასოვნად არ გამოიყენება არცერთი ფორმა. სახელმწიფოს მხრიდან პროგრამული-მიზნობრივი მხარდაჭერა და რეგულირება უნდა ხორციელდებოდეს როგორც სპეციალური ინფრასტრუქტურის (კოოპერატივები, ასოციაციები, კავშირები) მხარდაჭერის, ასევე საფინანსო-საკრედიტო ინსტიტუტების (კოოპერაციული ბანკები, საგარანტიო ფონდები, საკრედიტო კოოპერატივები) მხარდაჭერის კუთხით.

ბოლო 25 წელიწადში განვითარებულმა ეკონომიკურმა პროცესებმა კიდევ უფრო ნათლად წარმოაჩინა ის პრობლემები, რომელიც დაკავშირებულია აგრარული სექტორის განვითარების მიმართ არასისტემურ მიდგომებთან და ხშირ შემთხვევაში, ქვეყნის ეკონომიკის უმნიშვნელოვანესი დარგების უკუშედეგების მომტან ორგანიზაციულ მოწყობასთან. უკვე აშკარა გახდა, რომ აგრარულ სექტორში სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებს განსაკუთრებული როლი უნდა მიენიჭოს. საკითხი ეხება აგრარულ სექტორში მრავალმხრივი და კომპლექსური ხასიათის მქონე სისტემური ცვლილებების და ახალი საინვესტიციო პოლიტიკის გატარებას, რაც სახელმწიფოს მხარდაჭერით კოოპერაციული სექტორის და სპეციალიზებული საფინანსო ინსტიტუტების ამოქმედებასთან არის დაკავშირებული.

სამწუხაროდ ამ ეტაპზე საქართველოში კორპორაციული ინსტიტუტების მხარდაჭერა ჯერ კიდევ განიხილება სხვა, მხოლოდ საკუთარ მოგებაზე ორიენტირებული სამეწარმეო ფორმების (შპს, სააქციო საზოგადოება) პარიტეტულად, რაც აკნინებს ასეთი პროექტების მნიშვნელობას.

დღეს სოფლის მოსახლეობის დიდი უმრავლესობა იმყოფება უკიდურეს გაჭირვებაში და არ გააჩნია არათუ სამეწარმეო პრო-

ექტების დაფინანსების ან თანადაფინანსების შესაძლებლობა. ამ გარემოებას მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს მცირე მინი-ანობის პრობლემა. 2014 წლის სასოფლო-სამეურნეო აღწერის მიხედვით, 1 ჰექტრამდე მიწას ფლობს მინათმოსარგებლეთა 75%, 1-დან 5 ჰექტრამდე – 23.8%, 5-დან 50 ჰექტრამდე – 1,46%, 50 ჰექტარზე მეტს – მხოლოდ 0.16%. პრობლემას ამწვავებს ისიც, რომ კუთვნილი 1 ჰექტარი მიწაც წარმოდგენილია დანა-წევრებულ 3-4 ნაკვეთებად.

სოფლის მეურნეობის განვითარების დაბალი დონე მნიშვნელოვანწილად გახდა ქვეყანაში სიღარიბის განმაპირობებელი და მაღალი სოციალური პოლარიზაციის საფუძველი, რაც უპირველეს ყოვლისა, აისახება ჯინის (სოციალური უთანასწორობის) ინდექსის მაღალ მაჩვენებელში (0.40).

ასეთი სოციალურ-ეკონომიკური გარემო მნიშვნელოვანწილად განაპირობებს სოფლებიდან (განსაკუთრებით მაღალმთიან სოფლებიდან) მოსახლეობის მიგრაციის მაღალ დონეს. სოფლის მოსახლეობის რიცხოვნობა 2002 წელთან შედარებით 34%-ით არის შემცირებული. საქართველოს ზოგიერთ რეგიონში მოსახლეობის კლების დონე კიდევ უფრო მაღალი იყო (60%-მდე რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთში, 54% სამეგრელო-ზემო სვანეთში). ამ გარემოებასთან მიმართებაში აუცილებელია პრობლემის სიღრმისეული სოციალურ-ეკონომიკური ანალიზი, რაც ეკონომიკური პოლიტიკის ფუნდამენტალურად განსხვავებულ მიდგომებს აყალიბებს. კერძოდ, მიუხედავად იმისა, რომ დღეს სოფლის მოსახლეობის უმრავლესობას პრაქტიკულად არ გააჩნია ფულადი სახსრები სამეურნეო საქმიანობის განვითარებისთვის, ისინი ფლობენ მიწას, პირუტყვს, სხვა მატერიალურ რესურსებს და რაც მთავარია შრომით უნარს, რომელიც ერთიანობაში შეადგენს მნიშვნელოვან კაპიტალს, რისი მოქმედებაში მოყვანაც უნდა მოხდეს სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული სამეწარმეო, უპირატესად კოოპერაციული პროექტებით. შესაბამისად, აქცენტის გაკეთება მხოლოდ იმაზე, რომ მოსახლეობას არა აქვს ფულადი რესურსები შესაბამისი პროექტების თანადაფინანსების განსახორციელებლად და ამ მოტივით თავის

შეკავება პროექტების განხორციელებისგან, წარმოადგენს სერიოზულ შეცდომას, რაც მნიშვნელოვნად აფერხებს სოფლის განვითარებისთვის საჭირო პოლიტიკის გატარებას. სამწუხაროდ, სოფლის მოსახლეობის, განსაკუთრებით მაღალმთიანი სოფლების მოსახლეობის მიხედვით ეკონომიკური მდგომარეობა წარმოადგენს არსებულ რეალობას და აუცილებელია სახელმწიფო უწყებების, ასევე სახელმწიფო ინსტიტუტებთან შეთანხმებული, დონორი ორგანიზაციების პროექტები დაიგეგმოს ამ მოცემულობის გათვალისწინებით. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სახელმწიფო ინვესტიციების ქმედითუწარიანობა სერიოზული საფრთხის წინაშე იქნება დაყენებული.

არსებული რეალობიდან გამომდინარე, სოფლად, განსაკუთრებით მაღალმთიან სოფლებში, მიუხედავად გარკვეული სახელმწიფო მხარდაჭერისა, იკვეთება სხვადასხვა ხასიათის პრობლემები, რომელთა მოგვარება სისტემური ღონისძიებების გატარებას მოითხოვს. აღნიშნული პრობლემებიდან შევჩვებით ორ მათგანს, რომელთა მოგვარება ამ ეტაპზე აუცილებელი და შესაძლებელია:

1. სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციისა და ვერტიკალური ინტეგრაციის დემოკრატიული და ეფექტური შიდასაწარმოო ურთიერთობების მექანიზმის ამოქმედება იძლევა საშუალებას, ტიპური საბანკო-კომერციული კრედიტის სოფლის მეურნეობისთვის არაეფექტური და მოუქნელი ფორმა ჩავანაცვლოთ კოოპერატივებზე ე.წ. „სარისკო კაპიტალის“ შეთავაზების გზით. „სარისკო კაპიტალის“ ფორმა, ისევე როგორც ვენჩურული კომპანიები, დღემდე პრაქტიკულად არ არსებობენ საქართველოში. იგი გავრცელებულია წარმატებული ეკონომიკის ბევრ ქვეყანაში და აგრარულ სექტორში უმეტესად დაკავშირებულია კოოპერაციულ სისტემებთან. ასეთი სესხის ასაღებად საჭიროა უფრო ნაკლები უზრუნველყოფა, სესხი არის გრძელვადიანი, ხოლო გადახდები დაკავშირებულია მიმღები სუბიექტის შემოსავლებთან. მიმდინარე პერიოდში, საქართველოში არსებული რეალობიდან გამომდინარე, ამ ინსტრუმენტის გამოყენება უნდა მოხდეს სახელმწიფოს მიერ და დამოკიდებულია მხოლოდ სახელმწიფოს კეთილ ნებაზე.

შელავათიანი საფინანსო რესურსების მოზიდვა შესაძლებელია როგორც საერთაშორისო საფინანსო ორგანიზაციებიდან და კერძო ფონდებიდან. მათ შორის მნიშვნელოვანია სადაზღვევო სააგენტოები, რომლებიც ძირითადად სახელმწიფო ორგანიზაციების სახით არიან წარმოდგენილი, თუმცა ამ პროფილის კერძო კომპანიებიც, როგორიცაა „ეულერ ჰერმესი“ (გერმანია), „ატრადიუსი“ (ჰოლანდია) მოქმედებენ საკუთარ მთავრობებთან მჭიდრო თანამშრომლობის საფუძველზე. მათი მთავრობის დახმარებით (რასაც საკუთარი ქვეყანაში წარმოებული პროდუქციის რეალიზაციის ხელშეწყობა განაპირობებს) ისინი მიმღები სახელმწიფოს გარანტიით ახდენენ კრედიტების დაზღვევას ან პირდაპირ დაფინანსებას შელავათიან პირობებში. ამ ტიპის სახელმწიფო ორგანიზაციებიდან აღსანიშნავია: „კანადის საექსპორტო სააგენტო“, „ნექსი“ (იაპონია), ECGD (დიდი ბრიტანეთი) და სხვა. ქართული კომპანიების და კოოპერაციებისთვის შესაძლებელია აღნიშნული კომპანიებიდან ფინანსური მხარდაჭერის მიღება იმ შემთხვევაში, თუ სახელმწიფო, შესაბამისი სტრუქტურების საშუალებით მოახდენს კრედიტის საგარანტიო უზრუნველყოფას. ასეთი ფორმით დაკრედიტების კარგ მაგალითს წარმოადგენს უკრაინის სალიზინგო კომპანია „უკრაგროლიზინგის“ ურთიერთობა „კანადის საექსპორტო სააგენტოსთან“, რომლის ფარგლებში „უკრაგროლიზინგმა“ სახელმწიფო გარანტიით, მარტო 2009 წელს „კანადის საექსპორტო სააგენტოდან“ მოიზიდა 600 მლნ აშშ დოლარი.

ამ საკითხთან მიმართებაში აღსანიშნავია, რომ მიმდინარე პერიოდში საქართველოს მთავრობის ფინანსური მხარდაჭერით ხოციელდება არაერთი პროექტი სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გადამამუშავებელ და შემნახველ საწარმოებში კაპიტალური ინვესტირების კუთხით. აღნიშნული პროექტებით განსაზღვრული საწარმოო-ტექნოლოგიური აღჭურვილობის შეძენა ხდება სახელმწიფო ტენდერების საშუალებით, სადაც მონაწილეობას ძირითადად იღებენ შუამავალი კომპანიები, რომლებიც ახდენენ სხვადასხვა ქვეყნებში წარმოებული მანქანა-დანადგარების შესყიდვას. აღნიშნული სქემით სახელმწი-

ფოს მიერ დაფინანსებული აღჭურვილობის შეძენა წარმოებს ამ მანქანა-დანადგარების მწარმოებლის ფასებზე გაცილებით მაღალ ფასებში, რის შედეგად ათეულობით მილიონი დოლარი გაედინება ქვეყნის გარეთ. ამასთან, სახელმწიფო შესყიდვების წესებით, შესასყიდ საწარმოო-ტექნოლოგიურ აღჭურვილობაზე ერთი და იგივე ტექნიკური პარამეტრებით წარმოდგენილ განაცხადებში უპირატესობა განისაზღვრება მხოლოდ დაბალი ფასის მიხედვით, რაც ხდება საფუძველი ქართულ საწარმოებში დაბალი ხარისხის პროდუქციის შემოტანის, რაც აზარალებს როგორც დაფინანსებული საწარმოების, ასევე ქვეყნის ინტერესებს და ემსახურება მხოლოდ შუამავალი კომპანიების გამდიდრებას.

2. კოოპერატივების გამართული საქმიანობისთვის აუცილებელია თანხების მობილიზება კოოპერატივების საბრუნავი საშუალებებისთვის, რისი მატერიალური შესაძლებლობაც მათ მეპაიეებს უმეტეს შემთხვევაში არ გააჩნიათ. ეს პრობლემა ასევე დაკავშირებულია კოოპერატივების მეპაიეების მიერ წარმოებული პროდუქციის გადამუშავებასა და რეალიზაციის გახანგრძლივებულ ვადებთან. მეპაიესთან ანგარიშსწორება ხდება გარკვეული პერიოდის შემდეგ, როდესაც კოოპერატივის მიერ გადამუშავებული პროდუქცია მიიღებს საბოლოო სახეს და მოხდება მისი რეალიზაცია. მაღალი ხარისხის და ღირებულების ყველის წარმოების შემთხვევაში ეს პერიოდი დაკავშირებულია ყველის მომწიფებასთან და რეალიზაციასთან, რომელიც მოიცავს 1-დან 6 თვემდე პერიოდს; ღვინის წარმოების შემთხვევაში კი აღნიშნული პროცესი 1 წელზე მეტ ხანს გრძელდება. სოფლის მოსახლეობა მძიმე მატერიალური მდგომარეობის გამო იძულებულია პირველადი პროდუქცია (რძე, ყურძენი და სხვა) ჩააბაროს შუამავალ პირებს, ან გადამამუშავებელ საწარმოებს, რომლებიც ძირითადად წარმოდგენილი არიან შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებების (შპს) სახით და ამით უარი თქვას საკუთარ კოოპერაციულ საწარმოში წარმოებული (გადამამუშავებული) პროდუქციის რეალიზაციიდან დამატებითი ღირებულების მიღებაზე, რაც ხშირ შემთხვევაში 2-3-ჯერ მეტია პირველადი

პროდუქციის ჩაბარების ფასებზე; მოსახლეობა იძულებულია დათანხმდეს შუამავლების და გადამმუშავებელი საწარმოების მიერ დაწესებულ ნედლეულის შესყიდვის დისკრიმინაციულ ფასებს, რაც ხშირ შემთხვევაში ვერ ანაზღაურებს თვით ამ პროდუქციის წარმოებაზე გაწეულ დანახარჯებსაც კი. არსებულმა რეალობამ ნათელი გახადა, რომ საწარმოო ურთიერთობათა ასეთი ფორმა სოფლის მოსახლეობისათვის მხოლოდ უკუშედეგის მომტანია, რადგან იგი ავტომატურად ინვესტს მოსახლეობისთვის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების მოტივაციის და ადგილზე სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების პერსპექტივის მოშლას და ხდება ერთის მხრივ – აგრარული წარმოების პარალიზების, ხოლო მეორეს მხრივ – სოფლებიდან მოსახლეობის გაძლიერებული მიგრაციის საფუძველი.

3. ყურძნის მწარმოებელი კოოპერატივების შემთხვევაში აღნიშნული პრობლემის მოგვარება უნდა მოხდეს კოოპერატივების საბრუნავი საშუალებების დაფინანსებით, 1-დან 2 წლამდე ვადით, რაც უზრუნველყოფს კოოპერატივების გამართულ ფუნქციონირებას, მნიშვნელოვნად გაზრდის მევენახეთა შემოსავლებს არა ყურძნის, არამედ ღვინის რეალიზაციიდან და ამასთანავე მნიშვნელოვნად შეამცირებს სახელმწიფო ბიუჯეტიდან ყურძნის შესყიდვის სუბსიდირების მოცულობას. ამიტომ კოოპერაციის პროცესის სწორად წარმართვისათვის, აუცილებელია რაც შეიძლება სწრაფად მოხდეს კოოპერატივების ფინანსური მხარდაჭერის სპეციალიზებული საინვესტიციო ინსტიტუტების ჩამოყალიბება, ამ კუთხით განვითარებული არაერთი ქვეყნის მსგავსად, სადაც ასეთი პრაქტიკა არაერთ ათეულ წელს ითვლის, მაგრამ ასეთი ინსტიტუტების არარსებობის პირობებში, კოოპერატივების განვითარების საწყის ეტაპზე, აუცილებელია კოოპერატივების ფინანსური მხარდაჭერის განხორციელებაში აქტიურად ჩაერთონ საქართველოში არსებული შესაბამისი სახელმწიფო საფინანსო ინსტიტუტები, ფონდები და დონორი ორგანიზაციები.

სახელმწიფო რეგულირების სისტემაში ახალი ელემენტების დანერგვა იძლევა ინსტიტუციონალური საფუძვლების შექმნის

შესაძლებლობას, რაც თავის მხრივ ქმნის ეკონომიკურ პირობებს იმ წინააღმდეგობათა გადალახვისათვის, რაც აფერხებს აგრარული სექტორის ტრანსფორმაციას მრავალფეროვანი საფინანსო ურთიერთობების გაფართოებულ სისტემებზე. არასაკმარისი გაცნობიერება იმისა, რომ აგრარულ სექტორში კოოპერაციის განვითარება სახელმწიფო რეფორმებისა და გარდაქმნების ყველაზე მნიშვნელოვანი მიმართულებაა და თავის შეკავება ამ კუთხით ადექვატური, ქმედითი ღონისძიებების გატარებისა და წარმატებული ეკონომიკის ქვეყნების მდიდარი გამოცდილების გაზიარებისაგან, აუცილებლად შექმნის სერიოზულ სირთულეებს, რაც ნეგატიურად აისახება მთავრობის მიერ გატარებული ღონისძიებების ეფექტურობაზე და დაგეგმილ სისტემურ-სინერგიულ ეფექტზე.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები:

1. კოლუაშვილი პ., ჩიხლაძე ნ., სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი - სამეწარმეო მობილიზაციის ეფექტური ფორმა. ჟურნ. „ბიზნეს-ინჟინერინგი“, #3, 2017.

<https://drive.google.com/file/d/1DaMoBMpC4lqEC9dGrO87ERCpII4WXZuX/view>

2. კოლუაშვილი პ., რატომ არ გაცემენ ბანკები გრძელვადიან აგროკრედიტებს და რას მოგვიტანს კოოპერატიული აგროსაკრედიტო სისტემა?! „ინფო ივერიონი“, აპრილი, 2018. <http://iverioni.com.ge/16488-ratom-ar-gascemen-bankebi-grdzelvadian-agrokreditebs-da-ras-mogvitans-kooperatiuli-agrosakredito-sistema.html>

3. კოლუაშვილი პ., რამიშვილი ბ., საქართველოს სოფლის ტევადობა. ჟურნ. „ეკონომიკა და ბიზნესი“. №3, 2014.

4. სოფლის განვითარება ევროპაში - 1970 წლიდან დღევანდლამდე. ელექტრონული სახელმძღვანელო (რედაქტორი და მთარგმნელი პროფ. პ. კოლუაშვილი). სტუ, 2015.

5. საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების 2015-2020 წწ სტრატეგიის სამოქმედო გეგმის შესრულების ანგარიში 2016 წლისთვის <http://www.moa.gov.ge/Ge/Public/Annual/12>

SOME IMPORTANT ISSUES OF AGRICULTURAL COOPERATIVES POLICY

Paata Koguashvili,

Doctor of Economic Sciences,

Professor of GTU

Davit Mamukelashvili,

PhD Student of GTU

RESUME

The Government regulation of agriculture mainly depends on a number of specific issues. Among them the most important is the determination of the impact of agricultural entities. It is important to establish a circle of entrepreneurs who should be given the state assistance. The given approach provides the purposeful access to the financial and organizational resources for the adoption of subordinate normative acts. The implementation of the government regulation is the form which in agriculture significantly expands the circle of potential recipients of subsidies. Moreover, the introduction of new elements in the state regulation system gives the possibility of institutional basics: it creates economic condition to overcome the obstacles that impede the transformation of agricultural sector into expanded systems of the diverse financial relations.

Key words: agriculture, banks, cooperative, subsidies, processing sector, state regulation, policy.